

ዳኞች፡- ተሻገር ገ/ስላሴ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካቾች፡- 1. አቶ አስቻለው ጌታሁን

2. አቶ ሽመልስ ከበደ

3. አቶ ኤርሚያስ ኢያሶ

4. አቶ መላኩ ካሣ

5. አቶ ሰለሞን አባተ

6. አቶ ንጉሴ ወ/አገኘሁ

7. አቶ ዋጋሁን ተከሰተ

8. አቶ አሸቱ አሰን

9. አቶ ገረመው ገብሬ

10. ወ/ሮ ሂሩት ደምሴ

ጠበቆች አቶ አዲስ ወልደና

አቶ አለማየሁ ታደሰ ቀረቡ

ተጠሪ፡- አልፋ ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ - አልቀረበም

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካቾች የከፍተኛው ፍርድ ቤት ተጠሪ አመልካቾችን ያሰናበተው በአግባቡ ነው በማለት የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልን በማለት ያቀረቡትን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው። ጉዳዩ በመጀመሪያ የታየው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ነው። በሥር ፍርድ ቤት አመልካቾች በከሳሽነት ቀርበው የተቀጠርንበት የሥራ ጊዜ ሳይጠናቀቅ፣ የተመደብንበት የሥራ ባህሪ ቀጣይነት ያለው ሆኖ እያለ ተከሳሽ /አመልካች/ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ትምህርት ሚኒስቴር በ2003 ዓ.ም የርቀት ትምህርት ተማሪዎችን እንዳይቀበሉ መመሪያ አውጥቷል በሚል ምክንያት የሠራተኞች አቀናኛ ሥርዓትን በተመለከተ በአሰሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ የተደነገገውን ሳይከተል በሕገወጥ

መንገድ የሥራ ውል ያቋረጠ በመሆኑ የተለያዩ ክፍያዎችን እንዲከፍል ይወሰንልን በማለት ክስ አቅርቧል። ተጠሪ በበኩሉ ትምህርት ሚኒስትር ባወጣው መመሪያ አዲስ ተማሪዎች እንዳንቀበል በመመሪያ የክለሰን በመሆኑ በድርጅቱ መዋቅርና የሥራ እንቅስቃሴ በከፊል፣ በቀጥታና በዘለቂታው እንዲቀንስና እንዲቀዘቅዝ አድርጓል። በዚህ ምክንያት አሁን ያሉንን ተማሪዎች ለማስጨረስ የሚያስችሉ መምህራኖችን ብቻ በማስቀረት ከሳሾችን በአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ መሠረት ማስጠንቀቂያ በመስጠት አሰናብተናቸዋል። ስንብቱ ሕጋዊ በመሆኑ ከሳሾች የጠየቁትን ክፍያ የመክፈል ኃላፊነት የሉብኝም በማለት ተከራክሯል። የሥር ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ ተጠሪ አመልካቾችን ከሥራ ያሰናበተው ስለሠራተኛ ቅንሳ በአዋጅ ቁጥር 377/96 የተደነገጉትን ድንጋጌዎች ሳይከተል በመሆኑ ስንብቱ ሕገ ወጥ ነው። ስለዚህ ተከላሽ /አመልካች/ ለከሳሾች /አመልካቾች/ የስድስት ወር ደመወዛቸውን ይክፈላቸው በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

ተጠሪ በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርቧል። የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ ተጠሪ አስራ ዘጠኝ ሠራተኞችን ከሥራ በማሰናበት የወሰደው እርምጃ ካሉት ሠራተኞች ከአስር ፐርሰንት በታች በሚሆኑት ላይ የተደረገ በመሆኑ በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 29 መሠረት የሠራተኛ ቅንሳ አለመኖሩን ያሳያል። ተጠሪ የአመልካቾችን የሥራ ውል ያቋረጠው በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 28 ንዑስ አንቀጽ 1/ሀ/ መሠረት በመሆኑ ስንብቱ ሕጋዊ ነው በማለት ውሳኔ ሰጥቷል። አመልካቾች ይህ የከፍተኛው ፍርድ ቤት ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት አለበት በማለት ጥቅምት 29 ቀን 2004 ዓ.ም የተፃፈ የሰበር አቤቱታ አቅርበዋል።

ትምህርት ሚኒስትር በ2002 ዓ.ም ያወጣው መመሪያ በጥቅምት ወር 2003 ዓ.ም ማሻሻያ ተደርጎበታል። በተመሳሳይ ሁኔታ የተባረረ ሠራተኛ ወደ ሥራው እንዲመለስና የስድስት ወር ክፍያ እንዲከፈለው ከፍተኛው ፍርድ ቤት ወስኗል። ተጠሪ የሠራተኛ ቅንሳ አድርጎአለሁ ቢልም በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 29 ንዑስ አንቀጽ 3 መሠረት አላደረገም። ሠራተኛ ለመቀነስ የሚያስገደድ ሁኔታ አልተፈጠረም። ተጠሪ ሠራተኛ ለመቀነስ ይገደዳል ቢባል እንኳን ቅንሳው የተሻለ የትምህርት ደረጃና የሥራ ልምድ ያለንን ከሥራ በማሰናበት፣ ከእኛ በታች የትምህርት ዝግጅትና ልምድ ያላቸውን እንዲቀጥሉ በማድረግ በዘፈቀደ እንዲወስን የሚፈቅድለት የሕግ ድንጋጌ የለም። ይህም የተጠሪ የሠራተኛ አቀናክስ በዘፈቀደ የተከናወነና በግለሰብ ምርጫ ላይ የተመሠረተ መሆኑን ያሳያል። ተጠሪ የሥራ መደባችንን በመመሪያው የማይነካ ሠራተኞችን ያካተተ ነው። ስለዚህ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ስንብቱ ሕጋዊ ነው በማለት የተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ እንዲታረምልን በማለት አመልክተዋል።

ተጠሪ የካቲት 19 ቀን 2004 ዓ.ም በተፃፈ መልስ በመንግስት መመሪያ መሠረት የተጠሪ ሥራ ቀንሷል። ካሉን ሠራተኞች 3-8 ፐርሰንት የሚሆኑ መምህራንና ድጋፍ ሰጭ ሠራተኞችን በሕግ አግባብ ተጠሪ ቀንሷል። የተማሪዎች ቁጥር አለመቀነሱ ከስንብቱ ጋር ግንኙነት የለውም። ተጠሪ ሠራተኛ ቀንሷል ብሎ ለመደምደም የሚያስችል ሁኔታ የለም። አመልካቾች በሚሰናበት የሥራ ክፍሎች እንደገና እንዲከፈቱ አልተፈቀደም። ተጠሪ አመልካቾችን ሲያሰናብት በሕጉ መሠረት ማስጠንቀቂያ የሰጠና መክፈል የሚገባውን ክፍያ የከፈለ በመሆኑ፣ አመልካቾች ያቀረቡት ጥያቄ የሕግ መሠረት የለውም በማለት መልስ ሰጥቷል። አመልካቾች የመልስ መልስ አቅርበዋል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው የፅሁፍ ክርክር እና ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ተጠሪ የአመልካቾችን የሥራ ውል ያቋረጠው በሕግ መሠረት ነው በማለት የሰጠው ውሳኔ

ተገቢ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል። ጉዳዩን እንደመረመርነው ተጠሪ ከሥራ ያሰናበታቸው ሠራተኞች በአጠቃላይ ካሉት ሠራተኞች ቁጥር 3-8 ፐርሰንት ብቻ በመሆኑ ተጠሪ የአመልካቾችን የሥራ ውል ያቋረጠው በአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ 373/96 ቁጥር 29 ንዑስ አንቀጽ 1 በተደነገገው የሠራተኞች ቅነሣ መሠረት እንዳልሆነ የሥር ፍርድ ቤትም ሆነ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት በውሣኔያቸው ገልፀውታል።

ተጠሪ ከትምህርት ሚኒስትር በተላለፈው መመሪያ መሠረት አዳዲስ ተማሪዎችን የማይቀበል በመሆኑ የሥራ እንቅስቃሴው የቀነሰና በዚህ ምክንያት በፊት የነበሩትን መምህራንና ሠራተኞች ይዞ ለመቀጠል ባለመቻሉ የአመልካቾችን የሥራ ውል ማስጠንቀቂያ በመስጠት በአዋጅ 377/96 አንቀጽ 28 ንዑስ አንቀጽ 1/መ/ መሠረት እንዳቋረጠ በማንሣት የተከራከረ ሲሆን ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ይህንን የተጠሪን ክርክር በመቀበል የሥራ ስንብቱ በአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ 377/96 ቁጥር 28 ንዑስ አንቀጽ 1/መ/ መሠረት የተከናወነና ሕጋዊ ነው በማለት ውሣኔ ሰጥቷል።

መንግስት ባስተላለፈው መመሪያ የተጠሪ የሥራ መጠን የቀነሰና የተቀዛቀዘ ቢሆንም አመልካቾች የሚያስተምሩበት የትምህርት ክፍልና ይሰሩበት የነበረው የሥራ ክፍል ሙሉ በሙሉ ያልተዘጋና ያልተሰረዘ መሆኑንና ተጠሪ ቀደም ብሎ የተቀበላቸውን ተማሪዎች የጀመሩትን ትምህርት ለማስጨረስ የሚችሉ መምህራንና ሠራተኞች በማስቀረት አመልካቾችን ማስጠንቀቂያ ሰጥቶ የሥራ ውሉን ያቋረጠ መሆኑን ተጠሪ በሥርም ሆነ በሰበር በግልፅ ክርክር ያቀረበበት መከራከሪያ መሆኑን ተረድተናል። እዚህ ላይ የሚነሳው ጥያቄ አመልካቾች የሚያስተምሩበት የትምህርት ክፍልና የሥራ ክፍል ሙሉ በሙሉ ባልተዘጋበትና ባልተሰረዘበት ሁኔታ ተጠሪ የሥራ መጠኑን መቀነሱንና ሥራው መቀዝቀዡን መነሻ በማድረግ ለሥራው አስፈላጊ የሆኑ ሠራተኞችን ለማስቀረትና ሥራ የማይኖራቸውን ሠራተኞች ለማሰናበት ውሣኔ ሲሰጥ የተጠቀመባቸው መስፈርቶች ምንድን ናቸው። ተጠሪ ሊጠቀምባቸው የሚገቡ መስፈርቶችስ ምንድን ናቸው? የሚሉት ነጥቦች ናቸው።

አመልካቾች ተጠሪ እነሱን ከሥራ ለማሰናበት ሲወስን ምንም አይነት ተጨባጭነት ያለው መስፈርት ያልተጠቀመ መሆኑንና ተጠሪ በትምህርት ደረጃ በሥራ ልምድና የሥራ አፈፃፀማቸው ከአመልካቾች የሚያንሱ መምህራንና ሠራተኞችን በማስቀረት እነሱን በዘፈቀደ ከሥራ ያሰናበታቸው መሆኑን በሥር ፍርድ ቤት፣ በይግባኝና በሰበር ደረጃ የተከራከሩ ሲሆን ተጠሪ አመልካቾችን ከሥራ ለማሰናበትና ሌሎችን ለማስቀጠል የተጠቀመባቸው ተጨባጭ መመዘኛዎች ያሉ ለመሆኑ አልተጣራም፤ አሰሪው ሲሰራው የነበረው ሥራ በመቀነሱ ወይም በመቀዝቀዡ ምክንያት ካሉት ሠራተኞች ከአስር ፐርሰንት በታች የሆኑትን የሥራ ውል ማቋረጡ የግድ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ካሉት ሠራተኞች የተወሰኑትን የሥራ ውል በዘፈቀደ እንዲያቋርጥና የተወሰኑትን የሥራ ውላቸው እንዲቀጥል ለማድረግ የማይፈቀድለት መሆኑን የአዋጅ ቁጥር 28 ንዑስ አንቀጽ 8 እና የአዋጅ ቁጥር 29 ንዑስ አንቀጽ 3 ድንጋጌ መሠረታዊ ይዘትና ዓላማ በማየት ለመገንዘብ ይቻላል። በሌላ አነጋገር ሠራተኞች የሚሰሩበት የሥራ ክፍል ሙሉ በሙሉ ባልተሰረዘበት ወይም ባልተዘጋበት ሁኔታ የአሰሪው ሥራ በመቀዝቀዡ ምክንያት ከነበሩት ሰራተኞች የተወሰነ ቁጥር ያላቸውን ሠራተኞች የሥራ ውል ማቋረጥ የግድ አስፈላጊ በሆነ ጊዜ አሰሪው የሚሰናበቱትንና የሚቀጥሉትን ሠራተኞች ለመለየት በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 29 ንዑስ አንቀጽ 3 የተደነገጉትን መመዘኛዎች በመጠቀም በትምህርት ክፍሉና በሥራ ክፍሉ ያሉትን ሠራተኞች አወዳድሮ ከሥራ የሚሰናበቱትንና በሥራ ላይ የሚቆዩትን ሠራተኞች በመለየት በሥራ ለማይቀጥሉ ሠራተኞች ማስጠንቀቂያ ሰጥቶ የሥራ ውሉን ያቋረጠ መሆኑን የማስረዳት ግዴታ አለበት ከዚህ አንፃር ሲታይ፡-

1. ተጠሪ አመልካቾች በሚያስተምሩበት የትምህርት ክፍልና በሚሰሩበት የሥራ ክፍል የሚገኙትን ሠራተኞች በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 29 ንዑስ አንቀጽ 3 በተቀመጡት መመዘኛዎች መሠረት በማወዳደር የአመልካቾችን የሥራ ውል አቋርጧል ወይስ አላቋረጠም?

2. ተጠሪ የአመልካቾችን የሥራ ውል ማስጠንቀቂያ በመስጠት ያቋረጠው አመልካቾች በትምህርት ደረጃቸው በሥራ ልምዳቸውና በሥራ አፈፃፀማቸው አመልካቾች በሚያስተምሩበት የትምህርት ክፍልና የሥራ ክፍል የሥራ ውላቸው እንዲቀጥል ከተደረጉ ሠራተኞችና መምህራን አንሰው በመገኘታቸው ነው ወይስ አይደለም?

3. ተጠሪ የአመልካቾችን የሥራ ውል ያቋረጠው አመልካቾችና በሥራ እንዲቀጥሉ የተደረጉ ሠራተኞች ተመሳሳይ የትምህርት ደረጃ ፣ የሥራ ልምድና የሥራ አፈፃፀም ውጤት ኖሯቸው በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 29 ንዑስ አንቀጽ 3 ከ/ሀ/ እስከ /ረ/ የተዘረዘሩትን ቅደም ተከተል በመጠቀም ነው ወይስ አይደለም? የሚሉት ጭብጦች በሥር ፍርድ ቤት ያልተረጋገጡና ያልተጣሩ ነጥቦች ናቸው። ስለሆነም ተጠሪ የአመልካቾችን የሥራ ውል ያቋረጠው በአግባቡ ነው ወይስ ከህግ ውጭ ነው ብሎ ለመወሰን ከላይ የገለፅናቸው ነጥቦች መጣራትና በማስረጃ መረጋገጥ ያለባቸው ሆኖ እያለ እነዚህን ጭብጦች በመያዝ ሳይሆን በማስረጃ ሳይረጋገጡ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ስንብቱ ህገወጥ ነው በማለት የሰጠው ውሳኔና የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ስንብቱ ህጋዊ ነው በማለት የሰጠው ውሳኔ ከላይ የጠቀስናቸውን የህግ ድንጋጌዎች መሠረት ያላደረገና መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትና የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጡት ውሳኔ ተሸሯል።

2. የፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት ከተራ ቁጥር 1 እስከ ተራ ቁጥር 3 የተያዙት ጭብጦች ለማስረዳት በግራ ቀኝ በኩል የቀረቡ ማስረጃዎችንና ክርክሮችን በመመርመርና አስፈላጊ የሆኑ የሰነድ ማስረጃዎችን በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 145/1/ መሠረት በማስቀረብ ተጠሪ አመልካቾችን ያሰናበተው በሕግ አግባብ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥና ተያያዥነት ያላቸውን ጉዳዮች እንዲወስን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 343/1/ መሠረት ጉዳዩን መልሰን ልክንለታል።

3. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ ለየራሳቸው ይቻሉ። መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/መ